

Edijs Džeiku

Laimīgākais
cilvēks uz Zemes

Eddie Jaku

The Happiest
Man on Earth

Edijs Džeiku

Laimīgākais cilvēks uz Zemes

No angļu valodas tulkojusi

Karīna Tillberga

821.112.2-94

Dž 360

Eddie Jaku

THE HAPPIEST MAN ON EARTH

Copyright © Eddie Jaku 2020

First published 2020 in Australia by Pan Macmillan Australia Pty Ltd.

Cover Design © Laura Thomas

Front cover © Tim Bauer

Edijs Džeiku

LAIMĪGĀKAIS CILVĒKS UZ ZEMES

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projektu vadītāja *Una Orinska*

Redaktore *Elīna Vēja*

Korektore *Evija Stikute*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Vāka dizainu adaptēja *Ilze Isaka*

Maketētāja *Egija Bļinova*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-752.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Karīna Tillberga, 2022

© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2022

ISBN 978-9934-31-160-4

Veltīts nākamajām paaudzēm

Neseko man, jo varu neuzņemties vadību.
Neej man pa priekšu – es varu neiet līdzī.
Vienkārši soļo līdzās un esi mans draugs.

Anonīms autors

PROLOGS

MANS DĀRGAIS DRAUGS! ESMU NODZĪVOJIS
simt gadus un zinu, kā tas ir – skatīties sejā ļaunumam.
Esmu iepazinis cilvēces tumšāko pusi, pieredzējis nā-
ves noņemtu šausmas, nacistu centienus atņemt dzī-
vību man un maniem tuviniekiem.

Bet tagad es uzskatu sevi par laimīgāko cilvēku uz
Zemes.

Gadu gaitā esmu sapratis, ka dzīve var būt skaista,
ja cilvēks pats to tādu padara.

Es izstāstīšu tev savu stāstu. Vietām tas ir ļoti skarbs,
necaurredzamas tumsas un pārvarīgu sāpju pilns. To-
mēr tas ir laimīgs stāsts, jo laime ir tas, ko mēs paši
varam izvēlēties. Tas ir atkarīgs tikai no tevis.

Es pastāstīšu, kā tas ir.

PIRMĀ NODAĻA

*Ir ne mazums lietu,
kas vērtīgākas par naudu.*

ESMU DZIMIS 1920. GADĀ AUSTRUMVĀCIJAS pilsētā Leipcigā. Mani sauc Ābrahāms Salomons Jakubovičs, bet draugi mani dēvēja vienkārši par Adiju. Angļu valodā šo vārdu izrunā kā Edijs, un arī tu vari mani tā saukt, draugs.

Mēs bijām liela, mīloša ģimene. Manam tētim Izidoram bija četri brāļi un trīs māsas, arī mamma Līna bija viena no trīspadsmit bērniem. Iedomājieties, cik stipra bija mana vecmāmiņa, ja spēja izaudzināt tik daudz bērnu! Viens no viņas dēliem krita Pirmajā pasaules karā – ebrejs, kurš atdeva dzīvību par Vāciju tāpat kā viņas vīrs un mans vectēvs, armijas kapelāns.

Mans tēvs bija imigrants no Polijas un ļoti lepojās ar savu jauno mītnes zemi. Ieradies Vācijā, viņš kļuva par smalkmehānikas inženiera mācekli rakstāmmašīnu ražošanas uzņēmumā *Remington*. Tā kā tēvs labi runāja vācu valodā, drīz vien viņam radās iespēja ar vācu tirdzniecības kuģi doties uz Ameriku.

Amerikā viņš veiksmīgi strādāja savā nozarē, bet ilgojās pēc tuviniekiem un nolēma ar citu tirdzniecības kuģi atgriezties Eiropā, lai tos apciemotu. Tas notika tieši Pirmā pasaules kara sākumā. Tā kā tēvs ceļoja ar Polijas pasi, vācieši internēja viņu kā nelegālu ārzemnieku. Kad noskaidrojās, ka viņš ir prasmīgs mehāniķis, viņu atbrīvoja un norīkoja darbā kādā Leipcigas rūpnīcā, kur ražoja smagos ieročus kara vajadzībām. Šajā laikā viņš iemilēja manu mammu Linu un Vāciju un pēc kara palika Eiropā. Atvēris Leipcigā fabriku, viņš apprecēja mammu, un drīz vien pasaulē nācu es. Pēc diviem gadiem piedzima mana jaunākā māsa Johanna, kuru mēs saucām par Haniju.

Nekas nespēja satricināt mana tēva patriotismu un lepnumu par Vāciju. Pirmkārt, mēs bijām vācieši, otrkārt, vācieši un tikai pēc tam ebreji. Būt labiem Leipcigas pilsoņiem mums šķita svarīgāk nekā būt uzticīgiem savai reliģijai. Mēs piekopām mūsu tradīcijas un ievērojām sabatu, bet mūsu uzticība un mīlestība piederēja Vācijai. Es lepojos ar to, ka esmu dzimis pilsetā, kas jau 800 gadus bija nozīmīgs kultūras un mākslas centrs; Leipcigā bija viens no pasaules vecākajiem simfoniskajiem orķestriem, un savulaik tā iedvesmojusi tādus mūzikas dižgarus kā Johans Sebastjans Bahs, Klāra Šūmane, Fēlikss Mendelszons, kā arī rakstniekus, dzejniekus un filozofus – Gēti, Leibnicu, Nīči un daudzus citus.

Gadsimtiem ilgi ebreji bija neatņemama Leipcigas sabiedrības daļa. Jau kopš viduslaikiem lielā tirgus diena notika piektdienās, nevis sestdienās, lai varētu piedalīties arī ebreju tirgotāji, jo sestdienās – jūdaistu sabatā – mēs nedrīkstam strādāt. Turīgi ebreju cilmes pilsoņi un filantropi deva savu ieguldījumu sabiedrības un ebreju kopienas labklājībā, par viņu līdzekļiem tika uzceltas dažas no Eiropas skaistākajām sinagogām. Tā bija harmoniska dzīve, kas nāca par labu arī mums, bērniem. Tikai piecu minūšu gājiena attālumā no mūsu mājām atradās zoodārzs, slavens visā pasaulē ar savu kolekciju un panākumiem lauvu pavairošanā – šeit nebrīvē uzauga vairāk lauvu nekā jebkur citur. Varat iedomāties, cik interesanti tas bija mazam zēnam? Divreiz gadā tētis ņēma mani līdzī uz vērienīgiem gadatirgiem, kas bija padarījuši Leipcigu par vienu no Eiropas bagātākajām un kulturālākajām pilsētām. Kā nozīmīga tirdzniecības pilsēta ar izdevīgu atrašanās vietu tā veicināja jaunu tehnoloģiju un ideju izplatību. 1409. gadā dibinātā universitāte bija otra vecākā Vācijā, bet 1650. gadā te sāka iznākt pasaulē pirmais dienas laikraksts. Tā bija grāmatu, mūzikas un operas pilsēta. Bērniībā biju pārliecināts, ka esmu daļa no intelektuālākās, kulturālākās un progresīvākās – katrā ziņā izglītotākās – sabiedrības pasaulē. Kādi tie bija maldi!

Es pats nebiju īpaši reliģiozs, bet mēs regulāri apmeklējām sinagogu un ievērojām košera noteikumus

mammas dēļ; savukārt viņa centās pēc iespējas ievērot tradīcijas, lai izpatiktu vecmāmiņai, kura dzīvoja ar mums un bija ļoti reliģioza. Katru piektdienu mēs sēdāmies pie šabo (sabata) vakariņu galda un, noskaitījuši lūgšanas, ēdām manas vecmāmiņas gatavotos tradicionālos ēdienus. Viņa gatavoja uz lielas malkas plīts, kas pie viena apsildīja māju. Atjautīga gaisa vadu sistēma gādāja par to, lai neietu zudumā siltums un tiktu izvadīti dūmi. Nosaluši pārradušies mājās, mēs sēdējām uz spilveniem pie krāsns, lai sasildītos. Man bija maza taksīte, vārdā Lulu, kura aukstos vakaros mēdza saritināties man klēpī. Kā man patika šie vakari!

Tētis smagi strādāja, lai nodrošinātu mūs ar visu nepieciešamo, un mums nekā netrūka, tomēr viņš allaž pieraudzīja, lai mēs saprastu, ka no svara ir ne tikai materiāli labumi. Katru piektdienu pirms sabata vakariņām mamma izcepa trīs vai četrus klaipus *challah* – ļoti gardu tradicionālo maizi no olām un miltiem, kuru ēdām īpašos gadījumos. Kad man bija seši gadi, pajautāju tētim, kāpēc mēs cepam tik daudz maizes četriem cilvēkiem, un viņš paskaidroja, ka atlikušos klaipus aiznesīs uz sinagogu un atdos trūcīgajiem. Viņš milēja savu ģimeni un draugus un bieži veda tos pie mums vakariņās, līdz mamma strikti piekodināja: ne vairāk par pieciem cilvēkiem, citādi visi nevar sasēsties pie galda.

“Cilvēks, kuram ir nauda un laba māja, var atļauties palīdzēt tiem, kuriem nav tā paveicies,” viņš sacīja.